

квазікримінальній справі – ЄСПЛ не знайшов порушень у діях британського суду, який вирішив конфіскувати гроші, отримані від продажу наркотиків, керуючись балансом ймовірностей. При цьому, як зазначає ЄСПЛ, заявник не був позбавлений можливості за так само за допомогою балансу ймовірностей довести отримання коштів іншим шляхом, ніж продажем наркотиків. Така позиція пройшла перевірку часом у нещодавній справі *Balsamo v. San Marino* 20319/17, 21414/17 Європейський суд задовольнився використанням цивільного стандарту доказування у кримінальній справі про відмивання доходів під час вирішення національним судом питання про конфіскацію майна - коли наказ про конфіскацію коштів, здобутих злочинним шляхом чи отриманих від тяжких злочинів, був результатом цивільного судочинства, ЄСПЛ не вимагає доказів «поза розумним сумнівом» щодо незаконного походження власності в таких процедурах. Замість цього, встановлення високої ймовірності незаконного походження коштів в поєднанні з нездатністю власника довести зворотне є достатнім для цілей визначення пропорційності втручання у права власника. Також баланс ймовірностей може бути застосовано при вирішенні питання, пов'язаного із виплатою компенсації підозрюваному, відносно якого винесено виправдовувальний вирок, чи особі, яка є постраждалою від дій виправданого підозрюваного (наприклад, у випадках, коли спричинена шкода здоров'ю не може бути кваліфікована як злочин).

Список використаної літератури:

1. Карапетов А. Г., Косарев А. С. Стандарты доказывания: аналитическое и эмпирическое исследование. Вестник экономического правосудия Российской Федерации, 2019, Прил. №5.
2. Judgments - In Re B (Children) (FC) On Wednesday 11 June 2008 [2008] UKHL 35 on appeal from: [2008] EWCA Civ 282. URL: publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldjudgmt/jd080611/child-1.htm.

Волкова Наталія Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПОРЯДКУ ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відповідно до норм цивільного процесуального законодавства учасники справи мають рівні права в процесі доказування. Законодавчими гарантіями, які забезпечують механізм реалізації рівності у процесі доказування, є комплекс процесуальних прав, зокрема є право подання доказів, їх дослідження та доведення перед судом їх переконливості тощо [1, с.90].

ЄСПЛ досить часто у своїх рішеннях посилається на принцип рівності у

процесі доказування, як правило в кримінальних та адміністративних справах, однак незважаючи на це, він має значення і у цивільному процесі. Так, в рішеннях ЄСПЛ наголошується, що *принцип рівності сторін – передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище у порівнянні з опонентом* («Жук проти України» (*Zhuk v. Ukraine*, заява № 45783/05 від 21.10.20010 р.), «Надточій проти України» (*Nadtochiy v. Ukraine*, заява № 7460/03 від 15.05.2008 р.), «Кайя проти Австрії» (*Kaya v. Austria*, заява № 54698/00 від 08.06.2006 року)).

Відповідно до п.3 ч. 1 ст. 129 Конституції України [2] основними засадами судочинства є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Обов'язок доведення обставин покладається на ту сторону, яка посилається на відповідні обставини. Так, позивач повинен довести обставини, які складають основу позову (факти, з якими пов'язане виникнення, зміну або припинення спірних правовідносин; факти, що свідчать про порушення, невизнання або оспорювання відповідачем права позивача. Відповідач повинен довести обставини, що підтверджують його заперечення проти позову. Виключення з цього правила становлять загальновідомі обставини та інші обставини, що не підлягають доказуванню відповідно до ст. 82 ЦПК [3].

За загальним правилом сторони та інші учасники справи для підтвердження своїх вимог або заперечень подають докази безпосередньо до суду. У ст. 83 ЦПК передбачаються правила подання доказів до суду, які суттєво відрізняється від минулої редакції ЦПК. На відміну від минулої редакції позивач подає докази до суду разом з позовною заявою.

Особа, яка вступила в уже розпочатий процес (третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмет спору), в разі пред'явлення на обговорення будь-яких нових фактів, що мають значення для вирішення спору, також зобов'язана підтверджувати їх відповідними доказами. Оскільки, відповідно до ст. 52 ЦПК треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмет спору, користуються всіма правами позивача та вступають у процес подавши позов до однієї або декількох сторін, то зазначені особи подають докази до суду разом з позовною заявою.

Дане положення також міститься у п. 8 ч. 3 ст. 175 ЦПК, в якому зазначається, що у заяві повинен міститися перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви.

Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб регулюється ст. ст. 56-57 ЦПК. Даний інститут – захисту прав, свобод та інтересів інших осіб спрямований на захист прав свобод та інтересів інших осіб, які не можуть самостійно захистити свої права, свободи та інтереси у випадках, встановлених законом. Якщо до суду

звертаються особа, якої відповідно до закону надано право звернення до суду в інтересах інших осіб, то така особа подає докази також за вищезазначеним правилом, а саме разом з позовною заявою.

Правило щодо пред'явлення доказів до суду разом з позовною заявою створює умови для належної підготовки справи суддею, який розгляду справи по суті, має можливість визначити предмет доказування; сприяє прискоренню судового процесу, скорочує підстави для відкладення судового розгляду, перешкоджає його затягуванню під приводом представлення сторонами додаткових доказів; дисциплінує учасників справи, мотивує їх на активну і своєчасний захист своїх прав і інтересів.

Відповідач повинен подати докази на обґрунтування своїх заперечень проти позовних вимог до суду разом з поданням відзиву, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору подає докази з письмовими поясненнями третьої особи.

Однак бувають випадки, коли з об'єктивних причин доказ не може бути поданий до суду у встановлений законом строк. У даному разі, законодавець у ч. 4 ст.83 ЦПК встановлює правила, відповідно до якого учасник справи повинен про це письмово повідомити суд. Зазначення доказів, які не можуть бути подання до суду разом з позовною заявою (п. 8 ч. 3 ст. 175 ЦПК) або разом з відзивом (п. 6 ч. 3 ст. 178 ЦПК) тощо повинні міститись у письмових заявах учасників справи. В яких вказується доказ, який не може бути подано; причини, з яких доказ не може бути подано у зазначений строк; докази, які підтверджують, що особа здійснила всі залежні від неї дії, спрямовані на отримання вказаного доказу.

Якщо суд визнає зазначені причини у письмових заявах учасників справи про неподання доказів у строк встановлений законом, то відповідно до ч. 5 ст.83 ЦПК він може встановити додатковий строк для подання таких доказів.

Також необхідно звернути увагу, що відповідно до ч. 2 ст. 82 ЦПК сторона, яка визнала обставини має право відмовитись від визнання таких обставин з підстав визначених нормами цивільного процесуального законодавства. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє відповідну ухвалу, у якій може встановити строк для подання доказів щодо таких обставин, оскільки вони доводяться в загальному порядку.

За спеціальними правами сторін, які визначені у ч 2 ст. 49 ЦПК, сторони мають право змінити предмет позову або підставу позову, відповідач має право подати зустрічний позов. Якщо сторони скористались своїми правами наведеними вище, при цьому змінилися обставини, що підлягають доказуванню, то суд встановлює строк для подання додаткових доказів, які будуть підтверджувати наявність або відсутність таких обставин.

Також, суд вирішує питання щодо прийняття доказів до розгляду з порушення строку. За загальним правилом суд не приймає до розгляду докази,

якщо вони були подані з порушення встановленого законом строку, без поважних причин. Поважність причин повинна обґрунтувати особа, яка не мала можливості своєчасно подати докази до суду, з причин, що не залежали від неї. Суд досліджує та оцінює вказані причини несвоєчасного подання доказів особою і з урахуванням цього приймає відповідне рішення, а саме : приймає такі докази до розгляду або відмовляє у прийнятті несвоєчасно поданих доказів.

Новелою нової редакції ЦПК є те, що копії доказів, які особа подає до суду, повинні бути нею заздалегідь надіслані або надані іншим учасникам справи, адже суд не бере до уваги докази у разі відсутності підтвердження направлення їх іншим учасникам. Це правило не стосується тих випадків, коли такі докази уже є у наявності у відповідного учасника справи або поданні до суду в електронній формі, або є публічно доступними (ч. 9 ст. 83 ЦПК).

У випадку неподання доказу разом з письмовими заявами учасників справи, такий доказ подається через канцелярію суду, з використанням ЄСІТС або в судовому засіданні з клопотанням про їх приєднання до матеріалів справи (ч. 10 ст. 83 ЦПК).

Відповідно до ч. 11 ст.83 ЦПК законодавець надає право особі, яка подала для ознайомлення документ доданий до справи або поданий до суду, просити суд виключити його з числа доказів і розглядати справу на підставі інших доказів. З таким проханням особа може звернутись до закінчення підготовчого засідання у випадку, якщо буде подана заява учасником справи щодо достовірності такого документу або є підстави вважати, що такий документ є підробленим.

Список використаної літератури:

1. Грабовська О. Роль принципу рівності в процесі доказування у цивільних справах. Судова апеляція. №2 (35). Київ : Юридична думка, 2014. С.83-91.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV // (В редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

Гонгало Регіна Францівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Після прийняття у 1997 році Верховною Радою України Закону України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р.,